

A nők küzdelme a XIX. században a gyógyszerészi oklevél megszerzéséért

Péter H. Mária

Ny. egyetemi adjunktus

Kivonat

Bár a nők évszázadok óta részt vettek a gyógyításban, mégis csak nehéz küzdelmek után vált lehetővé, hogy egyetemi tanulmányokat végezhesse. Magyarországon először 1895-ben engedélyezték nőknek, hogy beiratkozassanak az egyetemre, és gyógyszerészi tanulmányokat végezhesse, majd mint okleveles gyógyszerészek dolgozhassanak gyógyszerárakban. Először Kolozsváron a Ferenc József Tudományegyetemen nyílt lehetőség beiratkozásukra. Magyarországon Thinagel Szerafin volt az első nő, aki itt 1903-ban gyógyszerészklevelet szerzett, majd Déván, Sárközüjlakon és végül Isaszegen dolgozott. A következő Hints Vilma volt, aki ugyanitt 1905-ben szerzett oklevelet. Gyógyszerészként egész életében Nyárádszeredában az egykori családi patikájukban dolgozott. Az azóta eltelt több mint egy évszázad alatt fokozatosan nőtt az okleveles gyógyszerészek száma, és ma már a gyógyszerészeti karokon is a hallgatók többsége nő, így a gyógyszerészi pálya ma már elnőiesedett. Bebizonyosodott, hogy a gyógyszerárakban, a gyógyszeriparban és a gyógyszerészet más területein a nők megállják helyüket.

Kulcsszavak: első okleveles gyógyszerésznők, Thinagel Szerafin, Hints Vilma

Women's fight in the 19th century, for the opportunity of obtaining a pharmaceutical certificate

Only after hardship has it become possible for women to graduate from universities although they have been part in medical healing. They were aloud to apply for a faculty and to have pharmaceutical studies for the first time on Hungary's territory in 1895. Afterwards they were able to work in pharmacies as pharmacysts. The first opportunity to apply for studies was in Kolozsvár at Ferenc József University. **Thinagel Szerafin** was the first woman who obtained certificate in pharmaceutical sciences in 1903 – after which she worked in Déva, Sárközüjlak, then Isaszeg. She was followed by **Hints Vilma** who also obtained a certificate here in 1905. She worked all her life in Nyárádszereda in their own pharmacy. During the last period of more than 100 years, the number of certified pharmacist has gradually increased and nowadays the majority of students at pharmaceutical faculties is women, therefore the pharmaceutical field has become womenized. There is evidence that women perform well in pharmacies, medical industry and in the other fields of pharmaceuticals.

Keywords: first certified pharmacist women, Thinagel Szerafin, Hints Vilma

A dolgozat célja: Annak ellenére, hogy a nők évszázadok óta mindig részt vettek a gyógyításban, mégis csak nehéz küzdelem eredményeként sikerült a gyógyszerészi hivatás és szakma részeseivé válniuk. A több mint 122 évvel

ezelőtt kezdődött női emancipációval fokozatosan tért hódítottak a nők a gyógyszerészi pálya területén, és napjainkban már szakmánk elnőiesedését vesszük észre. Az azóta eltelt több mint egy évszázad bebizonyította, hogy a nők természetüknél fogva alkalmasak, hogy egyetemi tanulmányaik után, mint okleveles orvosok, gyógyszerészek, szerepet vállaljanak a gyógyítás területén.

Előzmények: A történelem folyamán gyakran találkoztunk olyan példákkal, amikor a nők tevékenyen részt

vettek a gyógyításban anélkül, hogy tudásukat egyetemi tanulmányok útján szerezhették volna meg.

A korabeli iratok említést tesznek arról, hogy Bethlen Gábor erdélyi fejedelem feleségének, **Károlyi Zsuzsannának** (1585–1622) házi gyógyszerháza volt, amelyet orvosának tanácsára állított össze az akkor leggyakrabban előforduló betegségek gyógyítására. Ismert I. Apafi Mihály feleségének, **Bornemissza Annának** (1630 körül – 1688) „*orvosságos könyve*”, mely alapul szolgált gyógyító tevékenységének. Levelezésében fennmaradt gróf Teleki Mihályhoz írt levele, melyben gyógyulására ajánlja az „*Agua vitae aerae*”-t. **Veér Judit** (1634–1707), Teleki Mihály feleségének „*orvosságos könyve*” is fennmaradt, melyben különösen a szülést megkönnyítő szerekről található bejegyzés, melyeket bizonyára többször is eredményesen használt 13 gyermeke születésekor. **Tsömöry (Csömöri) Zay Anna** (? – 1733), Vay Ádám özvegyének is fennmaradt a házi gyógyítást szolgáló 380 lapos orvosságos könyve, amelyet számára részben Mathiolus cseh nyelvű könyvéből fordítottak le, és az általa összeállított herbárium 168 gyógynövény javallatait tartalmazza. Közismert még, hogy árva **Bethlen Kata** (1700–1759) mintegy félezer könyvet tartalmazó könyvtárában három kéziratos orvosságos könyve is található. Hasonlóan, gróf Teleki Sámuel feleségének, **Bethlen Zsuzsannának** (1752–1797) 1200 kötetes könyvtárában máig is megőrződött több, gyakran használt „orvosságos” és „füves” könyv.

A felsorolt példák bizonyítékkul szolgálhatnak, hogy az egykori erdélyi fejedelmek és főurak feleségei részt vállaltak a környezetükben élő rászoruló beteg emberek gyógyításában, gondoskodtak az udvarukban lakók egészségi állapotáról, és ha szükséges volt, az orvosaik tanácsára gyógyszerrel is ellátták azokat [1].

A gyógyszerészekről, a gyógyszerészi tevékenységről több írásos dokumentum, törvényértékű rendelet szólt, azonban a XIX. század végéig egyikben sincs említés nőkről, hogy az egészségügy e területén dolgozhattak volna. Az egyes rendeletek főleg a gyógyszerészi tevékenység szabályozásával foglalkoztak [2]. Így az 1244 és 1421 között szerkesztett **Budai törvénykönyv (Statuta Civitatis Budensis)** csak arról tesz említést, hogy a gyógyszerészek mit vagy mit nem árulhatnak. A II. Frigyes által 1241-ben kibocsátott **Novae Constitutiones** törvénynek 47. cikkelye az orvos és a gyógyszerész tevékenységét próbálta szabályozni, majd ugyanezt írta elő az I. Ferdinánd császár által 1552-ben kiadott **Ordo polítiae**, valamint az 1644-ben III. Ferdinánd által

kiadott **Lex Sanitaria Ferdinanda** is. Ezek előírásainak betartása az egységes egészségügyi igazgatás hiánya miatt lehetetlenné vált. 1723-ban **Helytartótanácsot** hoztak létre, melynek keretében 1738-ban **Egészségügyi bizottságot** alakítottak. Akkor, Magyarországon ez volt a közegészségügy legfelsőbb hatósága. A XVIII. században fontos állami problémaként jelennek meg a közegészségügy és a közoktatásügy kérdései. Az 1770-ben kiadott **Generale Normativum in Re Sanitatis** a legjelentősebb egészségügyre vonatkozó rendelkezéseket foglalta magába [3]. Ennek a III. fejezete átfogóan szabályozta a gyógyszerészi szakmát. Így foglalkozott a gyógyszerészképzéssel, elkülönítette egymástól a gyógyszerészi és az orvosi szakmát, kötelezővé tette a gyógyszerészi esküt, és grémiumok létrehozását írta elő. Megváltoztatta a gyógyszerészképzést, ami addig céhszerű volt, és a jelölteknek a tisztiorvos előtt kellett bizonytságot tenni felkészültségükről. Mária Terézia 1769. november 7-én kiadott rendeletével megindult a nagyszombati egyetemen az orvosi kar, és ezzel itt beindult az egyetemi szintű gyógyszerészképzés is. Ez mérföldkőként jelentett az egyetemi orvosi és gyógyszerészi képzésben. A már működő gyógyszerészek is itt az egyetemen kellett vizsgázzanak, ezzel elvették a gyógyszerésszé képesítés jogát a tisztiorvosoktól. Az egyetemi oktatásban azonban kizárólag férfiak vehettek részt. Ugyancsak 1770-ben törvény jelent meg, a **Ratio educationis**, amely az oktatásügyet is államivá tette, de ez sem rendelkezett a nők felsőbb iskoláztatásáról. Az 1770-ben Budára, majd 1784-ben Pestre költöztetett egyetemen ugyanezeket az előírásokat követték.

Az **1867-es kiegyezés** számos változást hozott mind az államigazgatásban, mind a közéletben, így az ország törvényhozásában is. Nyilvánvalóvá vált a közegészségügy átfogó szabályozásának szükségessége. Ezt követően a magyar sajtóban egyre több olyan cikk jelent meg, amely követelte az egyetemek megnyitását a nők számára, az első fázisban azokon a fakultásokon, amelyek a nők egyéniségének, személyiségének leginkább megfelelő pályákra képezték a hallgatókat. Ezek közül első helyen az orvosi, a gyógyszerészi és a tanári hivatások állottak [4].

1876-ban a közegészségügy rendezéséről törvény jelent meg. Ez már életbelépésekor **1876. évi XIV. törvény** néven vált ismertté [5]. Ennek érdeme, hogy a **Gyógyszerészet ügy** című **XVI. fejezetében** található 124–129. közötti paragrafusai szerint a gyógyszerészet, mint közegészségügyi intézmény, az állam felügyelete alatt áll. A gyógyszerészeti személyzet képzettségével, valamint

a gyógyszerárakat működtető gyógyszerészekkel is foglalkozott [6]. Mivel ebben az időben kizárólag a férfi nem képviselői kaphattak gyógyszerészi képesítést, így a nők részvétele nincs is megemlítve e törvényben.

A nők küzdelme egyetemi tanulmányok végzéséért. A XIX-XX. század fordulóján a nőknek komoly küzdelmet kellett folytatniuk azért, hogy a társadalommal elismertessék a felsőbb szintű tanulmányokhoz való jogukat. Ez a téma az újságok hasábjain, a nőegyleti gyűléseken és a parlamentben is gyakori volt. A kiegyezés után a magyar napi- és szakajtóban egyre több cikk jelent meg a női emancipáció kérdésével kapcsolatban, többen az egyetemek megnyitását kérték a nők előtt, főleg azokon a pályákon, amelyek a nők egyéniségének, személyiségének leginkább megfelelnek [7]. Első helyen az orvosi, a gyógyszerészi és a tanári hivatások állottak. A női emancipáció fő harcosa az 1885-ben létrehozott **Mária Dorothea Egyesület** volt [8]. Ennek keretében 1891. szeptember 19-én **György Aladár** (1844–1906) író, újságíró *Nők mint orvosok* címmel tartott előadást, melyben a nők orvosi képzésének engedélyezését és szükségességét emelte ki, mondván: „*hogy olyan nőknek, kiknél az értelmi tehetőség fejlettebb, az orvosi pályán való működést hivatásával ellenesnek ne tarthassuk*” [9]. Később az egyesület elnöke, **gróf Csáky Albinné** (1847–1925) memorandumot intézett **Wlassics Gyulához** (1852–1937) – aki **Trefort Ágost** utódaaként 1895–1903 között vallás- és közoktatásügyi miniszter volt –, ebben kérte a nőknek az orvosi, a gyógyszerészi és a tanári pályán történő alkalmazását [10].

Válaszként **1895. február 14-én** a minisztérium **65719. sz. alatt átiratot intézett a budapesti és a kolozsvári tudományegyetemek tanácsaihoz**, és szakvéleményadásra szólította fel őket e kérdésben. Elsősorban a **bölcsészeti és orvosi** karokhoz fordult, tegyék tanácskozás tárgyává, hogyan valósítható meg a nők számára a gyógyszerészi oklevél elnyerése, milyen lehetőség van a nők latin nyelvismeretének megszerzésére.

A Budapesti Tudományegyetem Orvosi Kara az **1895. április 2-án** tartott ülésén a miniszteri átiratra azt a választ fogalmazta meg, hogy nincs szükség arra, hogy orvosnőket és gyógyszerésznőket képezzenek. Ezzel egyértelműen állást foglaltak a nők orvosi és gyógyszerészi pályára bocsátása ellen. Sőt, pár évvel ezelőtt még azt is megakadályozták, hogy **Hugonnai Vilma** (1847–1922) a külföldön, Zürichben 1879-ben szerzett orvosi diplomáját honosítsák. Ezzel Trefort miniszter nem akart precedenst teremteni, ezért elutasította kérelmét. Csak 18 évi

küzdelem után, **Wlassics Gyula** minisztersége alatt, 1897. május 14-én vált valóra, hogy oklevelét elismerve 50 éves korára orvosként dolgozhasson. Végül az 1894/95-ös tanévben **Fodor József** (1843–1901), a budapesti egyetem akkori rektorának elnökletével megtartott ülésen mégis javasolták az orvosi és gyógyszerészi pályák megnyitását a nők előtt. Úgy döntöttek, hogy a nők – megfelelő előképzettség megszerzése után – alkalmasak lehetnek egyetemi tanulmányok folytatására és az orvosi, valamint a gyógyszerészi pályák gyakorlására, de kitételnek előírták, hogy minden kérelmezőt egyenként megvizsgálják, és a felvételre javaslatuk alapján a miniszter ad engedélyt [11].

A kolozsvári **Ferenc József Tudományegyetem** (a továbbiakban FJTE) is hasonló felkérést kapott, azonban ők már engedékenyebbek voltak ebben a kérdésben.

Wlassics Gyula miniszter 1895. március 10-én ebben az ügyben a Magyarországi Gyógyszerész Egylet (továbbiakban Egylet) elnökétől, **Zboray Béla** (1844–1914) gyógyszerésztől is kért szakvéleményt. Ezért az elnökség az Egylet akkori 24 járásvezetőségéhez kiküldte a miniszter átiratát, és állásfoglalásra szólította fel őket. A visszaérkezett válaszokat az 1895. június 7-én tartott ülésen értékelték ki: 5 járás mellette, 13 ellene és 6 nem nyilatkozott erről a problémáról [1]. Ezek után az Egylet igazgatósága megvitatta a beérkezett válaszokat, négyen a javaslat ellen, ketten mellette szavaztak, és így elutasító válaszukat a **11248/1895. számú leiratban** közzétették a minisztériummal. Ebben állásfoglalásukat „*Argumentumok*”-ban adták meg, melyekből kitűnik az akkori kor szemlélete, a nők iránti előítéletük. Véleményük szerint a Mária Dorothea Egyesület kérvénye egy újabb törekvés volt a női egyenjogúsítás iránt, ami a társadalom érdekei ellen való. Aggodalmaik részben szakmai, részben erkölcsi jellegűek voltak [11]. A szakmai ellenérvek közül a legfontosabbak a nők előképzettségével függtek össze, köztük a latin nyelv ismeretének hiánya, de ez pótolható lehetett volna az előzetes gyakornoki tanfolyamok által. Az erkölcsi ellenérveknek azonban semmi alapjuk nem volt, csak kitalált kifogásoknak tekinthetők. A gazdasági érvek azonban a nők gyógyszerészi képesítése mellett szóltak, különösen a gyógyszerészszövegeknek és árváiknak nyújtott volna lehetőséget a gyógyszerárak megtartására [15]. Mivel a nők egyetemi tanulmányok végzésének kérdése országszerte nagy érdeklődést váltott ki, mind a napisajtó, mind a szaklapok széles teret engedtek a véleménynyilvánításnak. Így a *Gyógyszerészi Hírlap*, a *Gyógyszerészi Közlöny*, az *Országos Gyógyszerészi Híradó*

hasábjain is több mint 20 alkalommal neves gyógyszerészek, orvosok tették közzé érveiket, illetve ellenérveiket. Ezek közül néhányat megemlítünk. Támogató véleményének adott hangot **Lengyel Alajos** (1878–1954) gyógyszerész. Még 1894 novemberében javaslatot tett külön női gyógyszerészeti tanfolyam megszervezésére, azonban az itt szerzett oklevél nem jogosította volna fel a nőket gyógyszerértárvezetésre.

Abonyi Endre Nógrád megyei gyógyszerész 1895-ben a *Gyógyszerészi Közlöny* XI. évfolyamának 346. oldalán véleményét így írta le: „A gyógyszerésznők a közép- és kis forgalmú gyógyszerterek tulajdonosaira, különösen a gyógyszerészek özvegyeire és árváira a legnagyobb áldás”. **Budai Emil** (1862–1921) budapesti gyógyszer-tulajdonos így írt: „A gyógyszerési pálya határozottan ajánlható nőknek, mert a hivatást senki jobban, senki tökéletesebben betölteni nem képes, mint a nő. A nő vele született intelligenciájánál, tanulmányosságánál, tisztaságra és rendszeretetre való hajlamánál fogva már a természettől is predesztinálva van e pályára. A gyógyszerési munka ügyességet, türelmet, éles megfigyelést kíván, mely sajátságok a nőkben sokkal nagyobb mértékben ki vannak fejlődve, mint a férfiakban.” Az erdélyi gyógyszerészek közül **Gerber Ödön** (Szinérváralja), **Jäger Ferenc** (Székelykeresztúr), **Kovács Nándor** (Szaniszló), **Nagy Bertalan** (Mokrin), **Gajzágó Róbert** (Torda) fejtették ki véleményüket a nők lehetséges gyógyszerési alkalmazása mellett vagy ellen [1]. Az e témához való sok hozzászólás eredményeképpen az Egylet 1895. június 27-i közgyűlésén még egyszer foglalkozott a női kérdéssel. Közben Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter **1895. november 18-án** a nők egyetemi tanulmányainak kérdésében nyilatkozva szellemesen semlegesítette az egyik nagy fenntartást: „alaptalannak bizonyult azon félelem, hogy a nőknek a férfiakkal együttléte az egyetemi tanulmányok alatt erkölcsi és tanulmányi szempontokból káros következményű leend” [13]. Ugyanekkor kérést terjesztett elő a császár, illetve a király öfelségéhez [14]. Majd **1895. december 19-én** átiratban értesítette a budapesti és a kolozsvári egyetem tanácsát erről: „A megváltozott társadalmi és művelődési viszonyok arra kényszerítették a nőket, hogy az eddig megszokott foglalkozások helyett más, a megélhetést jobban biztosító kereset után lássanak és az e célra szükséges ismerteket elsajátítsák. [...] A kiváló tehetségű és a tudományos pályára hajlammal bíró nőknek a tudományos pályákra való bocsátása nem akadályozza a nő hivatásának a betöltését. A tudás, a műveltség csak fokozza a belátást, a tapintatot, a családi élet igényeinek okos mérlegelését és a gyermekek nevelésének a színvonala pedig lényegesen emelkedik majd.

[...] A magyar nők szellemi tehetség, akaraterő és szorgalom tekintetében pedig egyenlő helyen foglalnak el a művelt külföld nőivel. [...] A fő cél az, hogy a legkiválóbb értelmi erővel és a tudományos pályákra hajlammal bíró nők előtt ne legyen elzárva a tudományos pálya”.

Végül Wlassics Gyula közzétette **1895. december 31-én** a kérdést eldöntő **72039.** számú vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletet, amely megnyitotta a bölcsészeti és az orvosi karokat a nők előtt, így a nőknek lehetőséget adott, hogy egyetemi tanulmányaikat e két karon, karközi oktatás révén végezhessék, és gyógyszerési oklevelet szerezhessenek [1]. A rendelet szövege a következő [2]: „Ö királyi császári és apostoli királyi felsége, 1895-ik évi november hónap 18-án, Bécsben kelt legfelső elhatározásával, előterjesztésemre legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a nőknek bölcsészeti, orvosi és gyógyszerész pályákra való léptetés céljából – az illetékes felsőbb tanintézet meghallgatása alapján – esetről-esetre engedély adassék és részökre, miután tanulmányaikat a fennálló szabályok értelmében sikerrel befejezték, a képesítő oklevél kiadassék. Minthogy a legfelsőbb elhatározásban, jelzett pályákra való léptetés feltevélezi a nőknek a felsőbb tanintézetek illető karaira, rendes hallgatói minőségben való felvételét, az erre való jogosultságot pedig az 1883. évi XXX. törvénycikk értelmében szabályszerű középiskolai tanulmányok alapján kiállított érettségi vizsgálat adja meg, szükségesnek mutatkozik, megjelölni azon módokat, amelyeket a nők középiskolai tanulmányaira nézve irányadóknak kívánok tekinteni. Középiskoláink az idézett törvénycikk 15. §-ának korlátai közt eddig is megadták az engedélyt a lányoknak, mint magántanulóknak. E módoszatot ezentúl is fenn kívánom tartani. Budapest, 1895. december hó 31-én. Wlassics Gyula s.k.”.

Wlassics Gyula a képviselőház **1896. február 8-i** ülésén a következőképpen foglalt állást a nők felsőfokú tanulmányaival kapcsolatosan: „Azt tartottam ugyanis helytelennek és méltánytalannak, hogy a nőket in principio zárjuk ki a tudományos pályára bocsátásból s azt mondjuk, hogy a nő a tudományos pályára in principio nem való. Ezt igazán méltánytalannak tartom [...] az volt a célom, az arra való és képes nő ne legyen kizárva a tudományos pályától. [...] De világosan megmondtam én is, hogy a nő igazi hivatását a családban találom, de azért nem akarom elzárni azt, aki családhoz nem juthat, de különben szellemi képességei arra neki ezt a jogot valóban megadják, hogy tudományosan kiképezze magát s magának állást biztosítson. Ez volt az alapelv, a vezérgondolat; és ily mérsékelt végrehajtása ezen nagy és elismerem, merész eszmének azt hiszem csak előnyére fog válni a magyar közművelődés ügyének”.

Ez a magyarországi engedmény több európai országot megelőzött, így Németországban, bár 1895-ben a bölcsészkarra már felvettek nőket, de gyógyszerertárban csak 1898-tól dolgozhattak. Ausztriában is csak 1900-ban nyílt meg a nőknek a lehetőségük, hogy gyógyszerési oklevelet szerezhessenek. Bécsben elsőként az erdélyi származású **Scheint Frida** (Szászlekenye, 1884 – ?) kapott gyógyszerési oklevelet 1907-ben, majd 1908-ban férjével, Seidnitzer Hugó gyógyszerésszel Besztercén a családi patika tulajdonosai lettek [15].

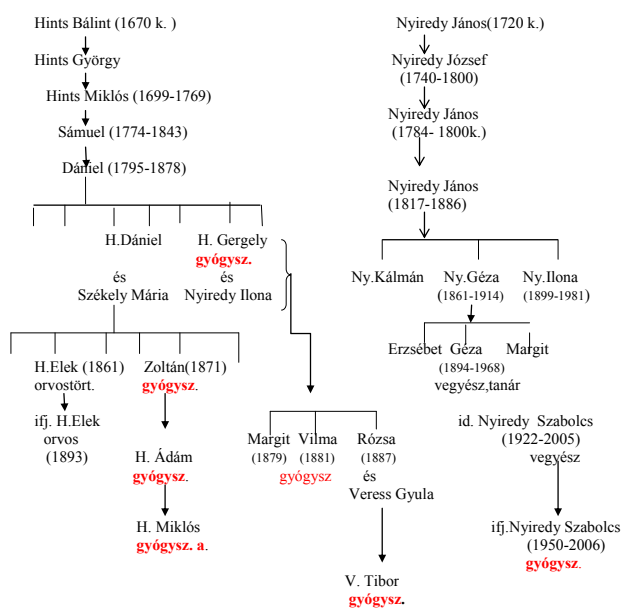
Az első okleveles gyógyszerésznők. Az engedély megadása után Magyarországon megnőtt a nők érdeklődése a gyógyszerési pálya iránt. Leghamarabb Kolozsváron az FJTE-re jelentkezett **Thinagel Szerafin**, Nagyszombatról, aki 1903. június 18-án sikeres vizsgái után megkapta a gyógyszerési oklevelet. Őt követte 1905-ben a nyárádszeredai farkaslaki **Hints Vilma**.

A következőkben az FJTE-n elsőként végzett két gyógyszerésznő életpályáját mutatjuk be. Azért mindkettőjüket, mivel Thinagel Szerafin Nagyszombatról jött, és gyógyszerési pályája megkezdése után pár évvel a magyarországi Isaszegre távozott, míg Hints Vilma mindvégig Nyárádszeredában dolgozott gyógyszerészként a családi gyógyszerertárban.

Thinagel Szerafin 1880. október 21-én született Nagyszombaton egy többgyermekes családban. Apja Th. János közjegyző volt, később elszegényedtek, ezért Szerafin Bunzel Gyula helyi gyógyszerertárban keresett állást. Gyakornoki vizsgáját 1901-ben Kolozsváron tette le, és ez év őszén beiratkozott az egyetem Matematika-Természettudományi Karára. Az 1901/1902. tanévben elővizsgálatait sikeresen tette le, majd az 1902/03-as tanévben az Orvosi Karon rendkívüli gyógyszerészet-hallgató lett. 1903-ban a júniusi szigorlaton kitűnően vizsgázott, majd letette gyógyszerési esküjét, és július 20-án oklevelet is megkapta **Udránszky László** (1862–1914), az akkori orvosi dékán aláírásával [16]. A következő évben férjhez ment koroncói **Pesthy Mihály** (1864–1930) volt Tolna megyei gyógyszerészhez, majd 1904 és 1909 között Déván az „Örangyal” nevezetű gyógyszerertár tulajdonosai lettek. 1910-ben eladták a gyógyszerertárat, Szerafin Sárközüjlakon bérelte az „Isteni Gondviselés” nevű patikát, majd 1919/20-tól Isaszegen telepedtek le, és az „Angyal” gyógyszerertár tulajdonosai lettek. 1930 és 1937 között férje halála miatt egyedül vezette a patikát, majd gyógyszerész leánya vette át egészen 1950. július 28-ig, az államosítás napjáig. Szerafin 1956. nov. 2-án halt meg Budapesten. Halálának 60. évfordulóján az Isaszegi Múzeum emléktáblát avatott (**1. ábra**).

Farkaslaki **Hints Vilma** Nyárádszeredában született 1881. április 6-án. Apja, farkaslaki **Hints Gergely** (1841–1891), az első gyógyszerész ebben a neves és nemes családban, aki 1870-ben a pesti egyetemen kapott gyógyszerészklevelet, 1876-ban megalapította Nyárádszeredában az első gyógyszerertárat „Remény” néven. Anyja, nagyjait **Nyiredy Ilona** (1854–1930) szintén egy nemesi családból származott, melynek leszármazottai között több neves gyógyszerészoktató és orvos is volt (**2. ábra**).

2. ábra. A Hints és a Nyiredy család gyógyszerészeinek rokonsági kapcsolata

Szüleinek három leánygyermekük volt, ezek közül csak a középső leány, Vilma folytatta apja hivatását. Miután Brassóban a német tannyelvű evangélikus polgári leányiskolában elvégzett két osztályt, onnan Kolozsvárra ment, és ott fejezte be a hátralévő osztályokat, majd

ugyancsak Kolozsváron a Tanítónőképző Intézetben még két évet tanult. Apja halála után özvegy édesanyja, mint a gyógyszerértár tulajdonjogának örököse, előbb az 1854-ben Bádokon (Kolozs megye) született **Püspöki Zsigmond** gyógyszerészre bízta annak vezetését, majd nagyjait **Huszár Gyulára** (1859–1925). Közben Vilma leánya egyik rokonuk, **Nyiredy Géza** (1861–1914), a neves kolozsvári tanár és a gyógyszerészi gyakornoki iskola vezetőjének biztatására, de főleg hajlamánál fogva elhatározta, hogy a gyógyszerészi pályára lép. A kolozsvári Unitárius Főgimnáziumban különbözeti vizsgát tett, majd **Halász Jakab** (1861–1933) kolozsvári gyógyszerértárában gyakornokoskodott, igyekezettel és hivatástudattal készült választott szakmája elsajátítására [17].

A *Gyógyszerési Hetilap* 1901-ben örömmel üdvözlöi a „gyakornok kisasszonyokat”, és bemutatja röviden életrajzukat, fényképüket, így a Hints Vilmaét is. A gyakornoki idő eltelté és majd a sikeres vizsga letétele után az 1903/04-es tanévben beiratkozott az FJTE-re. Ezen az évfolyamon három nőhallgató volt [18]. Gyógyszerészoklevelet 1905-ben kapott (száma 639/1904/1905). Így ő lett az FJTE-n a második okleveles gyógyszerésznő és egyben az első erdélyi származású gyógyszerésznő, aki mint már említettük, itt is maradt élete végéig. Oklevele megszerzése után 1905-től mint alkalmazott gyógyszerész dolgozott a család gyógyszerértárában, majd 1915-től annak vezetője lett. 1919 után szabad joggyakorlásért (*liberă practică*) folyamodott, amelyet 1926. április 19-én meg is kapott (száma: 26616/1926). Ettől kezdve önállóan és egyedül vezethette gyógyszerértárát. 1930. január 13-án meghalt özvegy édesanyja is. 1938-ig ez volt az egyetlen gyógyszerértár Nyárádszeredában. Gyógyszerértárának működése a marosvásárhelyi Kereskedelmi és Ipari Kamaránál 1947-ben 1813/1947. szám alatt van bejegyezve az akkori Sztálin tér 24. szám alatt [19]. Lelkiismeretesen, nagy odaadással dolgozott 1952-ig, a vidéki gyógyszerértárak államosításáig, ekkor nyugalomba vonult. Családot nem alapított, egész életét a szakmának, hivatásának szentelte. 1968-ban hunyt el Nyárádszeredában, végső nyughelye az ottani temető családi sírjában van, a síremlékén csak annyi olvasható, hogy *HINTS CSALÁD*.

Testvére, **Hints Rózsa** (1877–1867) férjhez ment **Veress Gyula** (1879–1921) magyar királyi méneskari századoshoz. Az ő egyik fiuk, **Veress Tibor** (1913–1945) is gyógyszerész lett, oklevelét Bukarestben 1936-ban kapta meg. Rövid ideig Hints Vilma gyógyszerértárában volt alkalmazva, majd 1942 márciusában áttelepült Budapestre, ahol a krisztinavárosi „Segítő Mária” gyógy-

szertár munkatársa lett. 1945-ben, Budapest ostroma idején, a patikában munka közben, a háborús körülmények közt érte a halál.

A **gyógyszerészi pálya elnöiesedése**. Miután Kolozsváron és Budapesten is lehetőség adódott nőhallgatókat is felvenni az egyetemi gyógyszerészképzésbe, egyre gyakrabban jelentkeztek felvételre nők. Így míg Kolozsváron az FJTE-n 1903-ban egy nőhallgató kapott gyógyszerészoklevelet, az 1904/05-ös tanévben már 3, és a következő években átlagban 3-4, míg összesítve az FJTE kolozsvári működése alatt, 1918-ig, 32 nő kapott oklevelet az összesen 632 okleveles gyógyszerész közül. [1]. A gyógyszerész-hallgatónők, valamint az oklevelet kapott gyógyszerésznők is megállták helyüket. Az egyetemen oktató tanárok sem nyilatkoztak elmarasztalóan a nőhallgatókról. **Szabó Dénes** professzor az 1905/06-os tanévben rektorra avatásakor elmondott beszédében a nők teljes emancipációja mellett foglalt állást. Majd **Genersich Antal** 1911. május 13-án szintén rektorként elismerően így nyilatkozott: „2133 nőhallgatónak az egyetemre való felvétele folytán semmiféle inkonvenientia nem volt észlelhető”, továbbá hangsúlyozta, hogy a nők szorgalma, tehetsége, előmenetele „nem gyatrább a férfiakénál”. A marosvásárhelyi Gyógyszerészeti Karon is fokozatosan nőtt a hallgatónők száma. Így 1950-ben, mikor itt az első alkalommal osztottak gyógyszerészokleveleket, a végzett 15 gyógyszerész közül 7 nő kapott oklevelet, 20 évvel később, 1970-ben a 38 végzett között csupán 5 férfi volt, de voltak olyan évfolyamok is, mint például az 1980-ban végzetek, amikor 60 nő és csak 1 férfi kapott oklevelet. Ezek a példák a gyógyszerészi szakma, illetve hivatás elnöiesedését igazolják [1].

Következtetés: 1895-ben Magyarországon megnyíltak a nők lehetőségei egyetemi, orvosi és gyógyszerészeti tanulmányok folytatására, két évvel korábban, mint Ausztriában, és számos évvel előbb, mint Németországban. A gyógyszerészek népes társaságának ma már több mint felét vagy kétharmadát nők képezik, felelősségteljesen, pontosan és hivatástudattal végzik munkájukat. Úgy, mint ahogyan 1944-ben **Wéber Dezső** gyógyszerész (1883–1952), a budapesti gyakornoki tanfolyam egykori tanára, aki egész életét gyógyszerészi hivatásának szentelte, és fáradhatatlanul dolgozott, oktatott, nevelt, a „Bevezetés a gyógyszerészi hivatásba” c. kötelező tantárgynak előadójaként a gyógyszerészi hivatással kapcsolatosan a következőket mondta [20]: „A gyógyszerészet nem egyszerű foglalkozás, hanem annál több, hivatás. Aki a gyógyszerészi pályára lép, annak hivatást kell éreznie magában arra, hogy ezt a szép közegészségügyi, emberbaráti és szociális foglalko-

zást a köz és a közegészségügy érdekében teljes odaadással, felelősségérzettel és lemondással fogja úzni. Nem fogja csak egyszerű kenyérkereseti forrásnak tekinteni. Előtte mindig magasabb, nemesebb célok lebegjenek: használni az emberi ségnek, bajában, betegségében segítségére lenni.”

Irodalom

1. Péter H. Mária (2014): *Nők a gyógyszerészi pályán*. In: *Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai I. kötet*, EME kiadása, Kolozsvár, 339-353.
2. Bánóné Fleischmann Marianna (1971): *A magyar egészségügyi jogszabályalkotás és a gyógyszerészet fejlődése összefüggéseinek vizsgálata*. Gyógyszerészdoktori értekezés, Budapest.
3. Balázs Péter (2004): *Generale Normativum in Re Sanitatis 1770. Szervezett egészségügyünk 1770-es alaprendelete. Orvosok, sebészmesterek, patikusok, bábák és a járványügy a XVIII. század magyar jogalkotásában*. Magyar Tudománytörténeti Intézet-Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár, Piliscsaba – Budapest, 144-158.
4. Szögi László (1986): *A nők egyetemi tanulmányainak kérdése a Budapesti Orvostudományi Karon 1986-1926*. *Communicationes Hist. Artis Med.* 115-116, 139-141.
5. Kapronczay Károly (2008): *A magyarországi közegészségügy története 1770-1944*. Semmelweis Egyetem Közegészségtani Intézet – Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár, Budapest, 184-188.
6. Magos Gergely (2010): *Kiterjedt állam – beteljesületlen álom. A magyarországi gyógyszerészet professzionalizációja*. *Korall* 42, 54-76.
7. Nagyné Szegvári Katalin, Ladányi Andor (1976): *Nők az egyetemeken. I. Küzdelmek a nők egyetemi tanulmányaiért*. Felsőoktatási történeti kiadványok 4. Pedagógiai Kiadó, Budapest, 95-99.
8. Kovácsné Balogh Judit (1996): *A nők szerepének és helyzetének vizsgálata a gyógyszerészetben hazánkban 1895-1995*. Doktori tézis, Budapest.
9. György Aladár (1891): *Nők mint orvosok*. *Nemzeti Nénevelés*, 12: 8-9, 341-349.
10. Jobst Ágnes: (2000): *Emancipáció és orvoslás*. *Lege Artis Medicinae* 10:2, 171-174.
11. Szabó Katalin (2000): *Nők a gyógyszerészi pályán*. *Lege Artis Medicinae* 10:4, 366-367.
12. Péter H. Mária (2005): *Történelmi visszatekintés az erdélyi gyógyszerészet női képviselőire*. *Gyógyszerészet* 49: 5, 298 – 302.
13. Kempler Kurt (1984): *A Magyarországi Gyógyszerészet a századfordulón. (1888-1914)*, Budapest, Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár kiadása, 140-142.
14. Beke Manó (1916): *Az egyetem megnyitása a nőknek*. *A Nő*, 3:2, 22-24.
15. Péter H. Mária (2005): *Nehéz kezdet. A nők 100 évvel ezelőtti küzdelme a gyógyszerészi hivatásért*. *Gyógyszerésztörténet* 3:4, 12-15.
16. Románia Nemzeti Levéltára Maros megyei Igazgatóság Fond 576; 729 és 730 irat, *A Kolozsvári M. Kir. FJTE Orvostudományi kari és II. éves gyógyszerészet hallgatók anyakönyve az 1902-3 tanév I. és II. félévére*.
17. Péter H. Mária (2014): *Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai II. kötet*, EME kiadása, Kolozsvár, 142-143.
18. Románia Nemzeti Levéltára Maros megyei Igazgatóság Fond 576; 764 és 765 irat, *A Kolozsvári M. Kir. FJTE Orvostudományi kari és II. éves gyógyszerészet hallgatók anyakönyve az 1904/05-tanév I. és II. félévére*.
19. Románia Nemzeti Levéltára. Maros Megyei Igazgatóság. Fond 7: *Colegiul farmaceutic*.
20. Zboray Bertalan (1985): *Dr. Wéber Dezső (1883-1952)*. *Gyógyszerészet* 29:6, 227-228.